

Michał Roman

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

DZIAŁALNOŚĆ INWESTYCYJNA GOSPODARSTW AGROTURYSTYCZNYCH ORAZ ŹRÓDŁA JEJ FINANSOWANIA NA PRZYKŁADZIE WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

*INVESTMENT ACTIVITIES OF AGROTOURISM AND SOURCES
OF ITS FINANCING ON THE EXAMPLE OF THE PODLASKIE PROVINCE*

Słowa kluczowe: agroturystyka, inwestycje, źródła finansowania, województwo podlaskie

Key words: agrotourism, investment, finance, Podlaskie province

Synopsis. W artykule zaprezentowano wyniki badań przeprowadzone w gminach wiejskich województwa podlaskiego na temat rozwoju działalności agroturystycznej, w tym działalności inwestycyjnej oraz źródeł jej finansowania. Z przeprowadzonych badań wynika, że podstawowym źródłem finansowania przedsięwzięcia agroturystycznego stanowiły środki własne usługodawców. Należy stwierdzić, że właściciele kwater agroturystycznych, którzy prowadzili swoją działalność dłużej niż 6 lat, wykazywali się większą aktywnością w zakresie działalności inwestycyjnej mającej na celu podniesienie standardu świadczonych usług.

Wstęp

Województwo podlaskie to obszar o wyjątkowych predyspozycjach do rozwoju działalności agroturystycznej. Wynikają one zarówno z warunków przyrodniczych, jak i bogatego dziedzictwa kulturowego wsi, gościnności mieszkańców oraz z troski kwaterodawców o jak najlepszą jakość świadczonych usług turystycznych. W ostatnich latach obserwuje się bardzo duże zainteresowanie turystów tym regionem, który dla wielu z nich jest obszarem nieznanym, a mającym duże walory poznawcze. Ze względu na potrzebę bezpośredniego kontaktu z naturą i z drugim człowiekiem turystyka na terenach wiejskich, a w tym agroturystyka cieszy się wśród mieszkańców aglomeracji miejskich dużym powodzeniem.

Ważne miejsce w ofercie turystycznej województwa podlaskiego – regionu leżącego z dala od ośrodków przemysłowych – zajmuje turystyka wiejska, w tym agroturystyka [Łopaciński 2005]. Istotnym zagadnieniem jest poznanie działalności inwestycyjnej w agroturystyce oraz źródeł jej finansowania.

Cel i metodyka badań

Celem przeprowadzonych badań było przybliżenie działalności inwestycyjnej w agroturystyce oraz źródeł jej finansowania na przykładzie badanych gmin wiejskich województwa podlaskiego. Do realizacji tego celu wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego z techniką ankiety według standaryzowanego kwestionariusza. Próba badawcza objęła 15 gmin wybranych losowo spośród gmin wiejskich województwa podlaskiego, w których funkcjonowały co najmniej 4 gospodarstwa agroturystyczne¹.

Badania przeprowadzono w 2010 roku wśród 256 kwaterodawców z województwa podlaskiego, mieszkających w takich gminach, jak: Białowieża, Giby, Grajewo, Gródek, Janów, Jaświły, Jeleniewo, Mielnik, Narewka, Nowinka, Płaska, Sokoły, Trzcianne, Turośl, Wizna.

Wśród badanych kwaterodawców najliczniejszą grupę stanowiły kobiety (68%). Działalność agroturystyczna postrzegana jest jako zajęcie typowo kobiece, co wynika z faktu, że to właśnie kobieta zajmuje się domem, a więc i przebywającymi w nim turystami. Warto jednak pamiętać, iż w prowadzeniu gospodarstwa agroturystycznego zaangażowana jest najczęściej cała rodzina (w sposób pośredni bądź bezpośredni). Wśród osób zarządzających gospodarstwami agroturystycznymi tylko 11% stanowili

¹ Funkcjonowanie mniej niż 4 gospodarstw agroturystycznych w gminie może świadczyć o przypadkowości ich powstania, a wnioskowanie na tak małej licznej próbie obarczone byłoby dużym błędem. Z uwagi na niewielką liczbę gospodarstw agroturystycznych gminy miejskie i miejsko-wiejskie zostały wykluczone w badaniach empirycznych. Operatem losowania były wszystkie gminy wiejskie, w których funkcjonowały co najmniej 4 gospodarstwa agroturystyczne. W badaniach uwzględniono te gospodarstwa agroturystyczne, które były w bazie danych Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Szepietowie w roku 2010. Gminy wiejskie wylosowano za pomocą programu Statistica.

mężczyźni jako osoby prowadzące gospodarstwo, a więc odpowiedzialne za przyjmowanie i obsługę turystów. Ponad 1/5 badanych gospodarstw była prowadzona przez kobietę oraz mężczyznę i to oni razem byli odpowiedzialni za tę działalność.

Warto zwrócić uwagę na wiek objętych badaniami usługodawców. Większość respondentów można zaliczyć do osób w przedziale od 35 do 60 roku życia (ponad 65% badanych). Prawie 1/5 mieściła się w przedziale wiekowym 18-34 lat, a tylko 16% stanowiły osoby powyżej 60 roku życia. Można zauważyć, że działalność agroturystyczną prowadziły osoby w średnim wieku, choć często gospodarstwo rolne przepisywane jest osobom młodszym i to one podejmują decyzję rozpoczęcia swojej działalności adaptując swój dom i pozostałe budynki na potrzeby turystów.

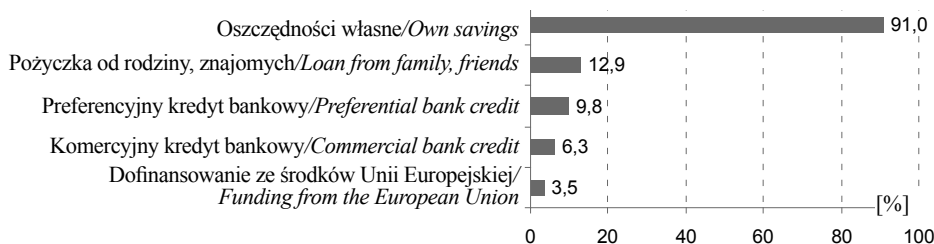
Wykształcenie wyższe miało zaledwie 17% respondentów. Prawie połowa badanych osób legitymowała się wykształceniem średnim, a blisko 30% zasadniczym zawodowym. Najmniejsza część kwaterodawców miała wykształcenie podstawowe.

Ważnym elementem charakterystyki społeczno-demograficznej był czas prowadzenia gospodarstwa agroturystycznego. Ponad 33% badanych osób prowadziło tę działalność od 6 do 10 lat. Osób prowadzących gospodarstwo od 3 do 5 lat było około 31%. Prawie 1/4 respondentów rozpoczęła swoją działalność ponad 11 lat temu.

Źródła finansowania działalności agroturystycznej

Rozpoczęcie i rozwój działalności agroturystycznej może być finansowany z wykorzystaniem środków pochodzących z różnych źródeł. Wśród nich można wymienić: fundusze strukturalne, kredyty, pożyczki lub też oszczędności własne rolnika i jego rodziny.

Na podstawie przeprowadzonych badań można wnioskować, że podstawowe źródło finansowania przedsięwzięcia agroturystycznego stanowiły środki własne. W dużej mierze też kwaterodawca uzyskiwał wsparcie finansowe od rodziny i znajomych. Dalszymi możliwościami finansowania pomysłu w agroturystyce były kredyty preferencyjne i komercyjne kredyty bankowe. Nieliczni respondenci wskazali na środki finansowe pochodzące z funduszy Unii Europejskiej (rys. 1).

Rysunek 1. Źródła pochodzenia środków finansowych na rozpoczęcie działalności agroturystycznej

Figure 1. Sources of funds for starting-up agritourism enterprise

*Respondenci mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź/respondents could indicate more than one answer.

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

Tabela 1. Źródła finansowania działalności agroturystycznej według poziomu wykształcenia

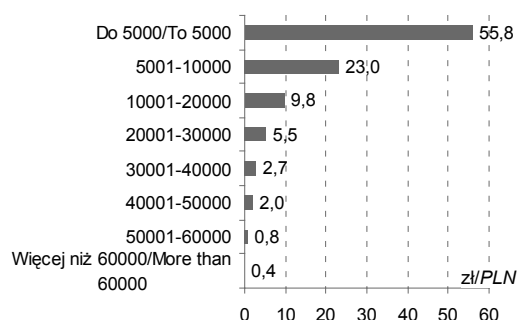
Table 1. Sources of funding agritourism activity by educational level

Źródła finansowania/ Sources of funding	Ogółem N=256/ Total	Wykształcenie [%]/Education			
		podstawowe/ basic	zasadnicze zawodowe/ vocational	średnie/ collage	wyższe/ higher
Oszczędności własne/Own savings	91,0	87,6	88,9	92,3	95,2
Pożyczka od rodziny, znajomych/ Loan from family, friends	12,9	13,9	10,6	14,2	12,9
Preferencyjny kredyt bankowy/ Preferential bank credit	9,8	6,6	7,7	13,1	11,8
Komercyjny kredyt bankowy/ Commercial bank credit	6,3	4,2	5,1	8,2	7,7
Dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej/ Funding from the European Union	3,5	0,7	2,9	4,6	5,8

Respondenci mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź/respondents could indicate more than one answer

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

Rysunek 2. Poniesione koszty na uruchomienie działalności agroturystycznej

Figure 2. Costs incurred to run the agrotourism activity

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

ści sektora rolnego i leśnego”, oś 2 „Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich”, oś 3 „Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej”, oś 4 „Leader”. Fundusze pochodziły również z „Sektorowego Programu Operacyjnego Restrukturyzacji i Modernizacji Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich 2004-2006”, programów TOURIN, z „Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki” – działanie 6.2. „Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samo zatrudnienia”.

Większość (55,8%) rolników poniosła małe koszty na uruchomienie działalności agroturystycznej, w granicach do 5000 zł. Tylko niewielka liczba właścicieli gospodarstw zdecydowała się przeznaczyć większą ilość środków na tworzenie bazy wypoczynkowej na wsi. Na podstawie tych danych można

W tabeli 1 zaprezentowano dane dotyczące źródeł finansowania działalności agroturystycznej w zależności od poziomu wykształcenia. Z przedstawionych informacji wynika, że osoby z wyższym wykształceniem częściej korzystały z dofinansowania ze środków Unii Europejskiej.

W trakcie prowadzenia działalności agroturystycznej tylko 6,6% usługodawców pozyskiwało środki pochodzące z funduszy Unii Europejskiej, z takich programów jak: „Program Finansowego Wspierania Programów Dostosowywania Rolnictwa do Gospodarki Rynkowej w Krajach Stowarzyszonych SAPARD 1999-2006”, działanie 3.1. „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013” Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi – oś 1 „Poprawa konkurencyjno-

Tabela 2. Roczne koszty prowadzenia działalności agroturystycznej w badanych gospodarstwach

Table 2. Annual costs of agrotourism activity in the surveyed households

Wyszczególnienie/Specification	Odsetek gospodarstw, w których odnotowano koszty w poszczególnych kategoriach [%]/Percentage of households with reported costs in each category [%]	Średnia wartość poniesionych kosztów w badanych gospodarstwach agroturystycznych [zł]/The average value of the costs incurred in the agro-tourist farms surveyed [PLN]
Podatek dochodowy od działalności agroturystycznej/Income tax from agrotourism activities	8,2	4987,5
Koszty energii, wody, środków czystości itp./The costs of energy, water, cleaning agents, etc.	100,0	4615,4
Koszty spłaty kredytu/Costs of loan repayment	16,1	4342,9
Inwestycje modernizacyjne/Modernization investments	29,7	2071,4
Zakup sprzętu RTV/AGD/Purchase of consumer's electronics / appliances	15,9	1809,9
Zakup sprzętu sportowo-rekreacyjnego i turystycznego (np. rowery, kajaki, łódzie, piłki, rakiety do gry w tenisa itp.)/Purchase of sports, tourism and recreational equipment, (eg. bicycles, kayaks, boats, balls, tennis rackets, etc.)	14,6	1142,8
Koszty promocji/Promotion costs	56,9	892,8
Pozostałe koszty/Other costs	12,5	848,2

Respondenci mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź/respondents could indicate more than one answer.

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

wnioskować, że podmioty agroturystyczne funkcjonujące w ramach czynnego gospodarstwa rolnego są niedoinwestowane, a to ma w przyszłości związek z ubogą ofertą wypoczynkową. Na rysunku 2 przedstawiono poniesione koszty na uruchomienie działalności agroturystycznej.

Prowadzenie działalności agroturystycznej związane jest z ponoszeniem różnego rodzaju kosztów. Strukturę średnich rocznych kosztów prowadzenia działalności agroturystycznej w badanych obiektach agroturystycznych przedstawiono w tabeli 2. Z danych wynika, że największą kategorię kosztów w badanych kwaterach agroturystycznych stanowiły koszty związane z podatkiem dochodowym, na co wskazała co dwunasta badana osoba. Najwięcej respondentów ponosiło koszty związane ze zużyciem energii, wody oraz z zakupem środków czystości.

Działalność inwestycyjna w badanych gospodarstwach

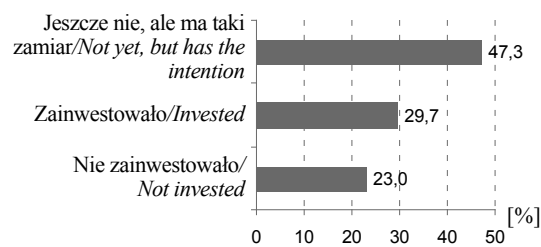
Inwestycja to nakład gospodarczy na utworzenie, a następnie utrzymanie, rozwój i modernizację potencjału gospodarstwa agroturystycznego [Dowgiałło 1993]. Tego typu działalność wymaga zaangażowania odpowiednich dóbr rzeczowych i usług, które muszą być pozyskane i sfinansowane, a więc niezbędne staje się inwestowanie. Inwestycja staje się formą zamiany środków finansowych na dobra rzeczowe, usługi i prawo użytkowania. Środki inwestycyjne stanowią zatem majątek trwały, zorganizowany w celu osiągnięcia w następnych okresach dodatkowych dochodów lub oszczędności kosztów.

W działalności agroturystycznej inwestycje są ważnym elementem powodującym budowę, rozbudowę i modernizację bazy turystycznej oraz paraturystycznej. Badani kwaterodawcy 29,7% wyrażali chęć przeznaczania pozyskanych z działalności agroturystycznej środków finansowych na podniesienie jakości oferty świadczonych usług. 47,3% respondentów zamierzała w przyszłości przeznaczać środki finansowe na ten cel. 23% nie planowało rozwijać działalności inwestycyjnej w agroturystyce (rys. 3).

Znaczne zróżnicowanie aktywności usługodawców w zakresie działalności inwestycyjnej stwierdzono w odniesieniu do czasu prowadzenia gospodarstwa agroturystycznego. Z danych na rysunku 4 wynika, że osoby prowadzące w krótkim czasie działalność agroturystyczną nie były skłonne do inwestycji. Właściciele kwater agroturystycznych, którzy prowadzili swoją działalność dłużej niż 6 lat wykazywali się większą aktywnością w zakresie działalności inwestycyjnej, mającej na celu podniesienie standardu świadczonych usług.

Większość usługodawców w ramach podjętych inwestycji poprawiło estetykę kwatery, gospodarstwa i jego otoczenia. Na rysunku 5 szczegółowo zaprezentowano to zagadnienie.

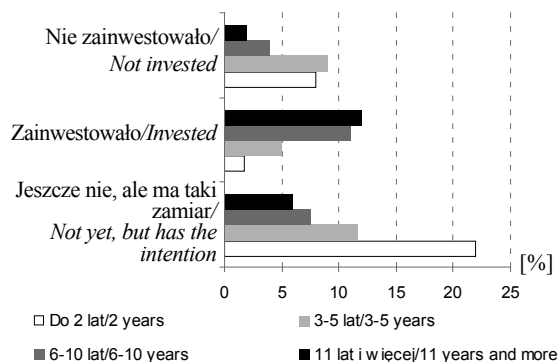
W najbliższym czasie większość usługodawców zadeklarowało, że w ramach inwestycji w swojej kwaterze agroturystycznej również planowało poprawić jej estetykę oraz wizerunek gospodarstwa i jego otoczenia. Inni kwaterodawcy wyrazili potrzebę zmian w zagospodarowaniu obiektów i w ofercie produktowej w następującym zakresie zakupu sprzętu sportowo-rekreacyjnego. Poczynione i planowane inwestycje miały na celu podniesienie poziomu zadowolenia odwiedzających.

Rysunek 3. Aktywność usługodawców w zakresie działalności inwestycyjnej
Figure 3. Providers activity within investment

Źródło: opracowanie własne

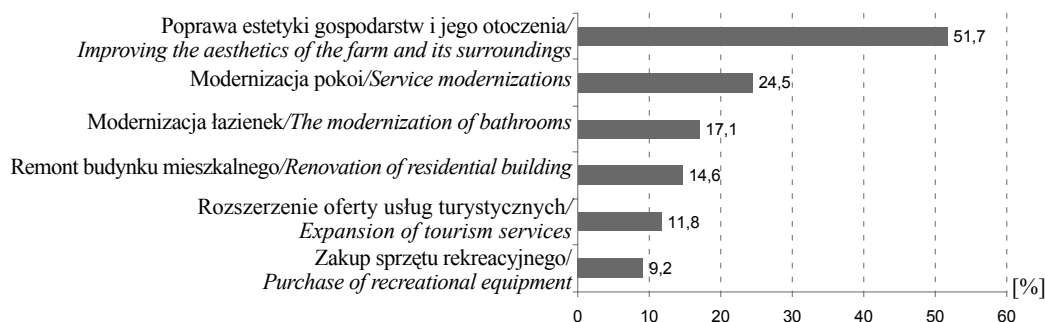
Source: own study

Rysunek 4. Aktywność usługodawców w zakresie działalności inwestycyjnej w zależności od czasu prowadzenia działalności agroturystycznej
Figure 4. Providers activity of investment, depending on the time of agritourism activity

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

Rysunek 5. Rodzaje podjętych inwestycji w gospodarstwie agroturystycznym

Figure 5. Types of investments made within agrotourism enterprise

Respondenci mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź/respondents could indicate more than one answer.

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

Wnioski

Rozwój agroturystyki w badanych gminach województwa podlaskiego uwarunkowany jest wieloma czynnikami, w tym o podłożu ekonomicznym. Mogą się one przyczynić do uatrakcyjnienia oferty agroturystycznej, a przez to ich konkurencyjności, co pozwoli na osiąganie większych dochodów w tym sektorze oraz podniesienie stopy życiowej mieszkańców wsi w badanych gminach. Przeprowadzone badania dotyczące działalności inwestycyjnej oraz źródeł jej finansowania pozwoliły na wyciągnięcie następujących wniosków:

1. Podstawowe źródło finansowania przedsięwzięcia agroturystycznego stanowiły środki własne usługodawców.
2. Osoby z wyższym wykształceniem częściej korzystały z dofinansowania ze środków Unii Europejskiej.
3. Większość rolników poniosła niskie koszty na uruchomienie działalności agroturystycznej – 5000 zł.
4. Największą kategorię kosztów w analizowanych kwaterach agroturystycznych stanowiły koszty związane z podatkiem dochodowym. Należy jednak nadmienić, że koszty takie odnotowano jedynie w 8,2% badanych gospodarstw.
5. 1/3 badanych kwaterodawców przeznaczyło pozyskane środki finansowe na kontynuację przedsięwzięcia w zakresie agroturystyki; połowa respondentów zamierzała w przyszłości przeznaczać środki finansowe na ten cel, co czwarta osoba nie planowała rozwijać działalności inwestycyjnej w agroturystyce.
6. Właściciele kwater agroturystycznych, którzy prowadzili swoją działalność dłużej niż 6 lat, wykazywali się większą aktywnością w zakresie działalności inwestycyjnej mającej na celu podniesienie standardu świadczonych usług.

Literatura

- Dowgiałło Z. (red.). 1993: Słownik ekonomiczny dla przedsiębiorcy w warunkach rynku. Znicz, Szczecin, 84.
 Łopaciński K. (red.) 2005: Program tworzenia i rozwoju produktów turystycznych województwa podlaskiego. Podlaska Regionalna Organizacja Turystyczna, Białystok, 19.

Summary

The article presents the results of research of the development of agritourism activity, including investment activities and sources of funding conducted in rural areas of Podlaskie province. The analysis shows that the primary source of funding for the project were agritourism farmers' own resources. The study shows that the primary source of funding of the project were the own agritourism providers resources. It should be noted that the owners of lodgings, who ran their business for more than 6 years old, showed greater activity in the investment activities aimed at raising the standard of service.

Adres do korespondencji:

mgr Michał Roman
 Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
 Katedra Ekonomiki Edukacji, Komunikowania i Doradztwa
 ul. Nowoursynowska 166, 02-787 Warszawa
 tel. 503 865 900
 e-mail: michal_roman@sggw.pl